

I. С. Семань-Мінько, О. Г. Буряк, І. Д. Шкробанець*, Д. Ю. Нечитайло
**ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОМОТОРНОГО РОЗВИТКУ
НЕМОВЛЯТ ПРИ ГРУДНОМУ ВИГОДОВУВАННІ
У СУЧАСНИХ УМОВАХ**

Буковинський державний медичний університет, Чернівці, Україна,

* Департамент охорони здоров'я та цивільного захисту населення
Чернівецької обласної державної адміністрації, Чернівці, Україна

УДК 616-053.1:613.221:618.63

I. S. Seman'-Min'ko, A. G. Buriak, I. D. Shkrobanets*, D. Yu. Nechtaylo
ОСОБЕННОСТИ ПСИХОМОТОРНОГО РАЗВИТИЯ МЛАДЕНЦЕВ ПРИ ГРУДНОМ ВСКАРМЛИВАНИИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Буковинский государственный медицинский университет, Черновцы, Украина,

** Департамент охраны здоровья и гражданской защиты населения Черновицкой областной государственной администрации, Черновцы, Украина*

В статье проведено изучение особенностей психомоторного развития 87 детей первого года жизни, находящихся на грудном вскармливании. Показано, что при внедрении современных подходов к грудному вскармливанию психомоторное развитие детей имеет тенденции к опережению возрастной нормы, а именно показателей грубой моторики (показатели были в пределах 90 % интервала по шкале Денверского теста). Также установлены корреляционные связи между показателями психомоторного развития и адекватным физическим развитием среди детей, которые находятся на грудном вскармливании.

Ключевые слова: естественное вскармливание, психомоторное развитие, детская нутрициология.

UDC 616-053.1:613.221:618.63

I. S. Seman'-Min'ko, O. G. Buriak, I. D. Shkrobanets**, D. Yu. Nechtaylo
FEATURES OF THE PSYCHOMOTOR DEVELOPMENT OF INFANTS WITH BREAST-FEEDING UNDER CURRENT CONDITIONS

The Bukovinian State Medical University, Tchernivtsi, Ukraine,

** The Department of Health Care and Civil Population Protection of the Tchernivtsi Regional State Administration, Tchernivtsi, Ukraine*

Introduction. Neuro-psychological development of children living on breast-feeding may be more rapid. It is shown that even during the first days of life, children who received breast milk, are more active, emotional and mobile.

Aims and objectives. To establish the rate of neuro-psychological development of children during the first year of life in today's introduction of new principles of breast-feeding.

Methods. The study involved 87 infants. Age calculated in each child in weeks by subtracting date of birth from the date of examination. Inclusion criteria were feeding breast milk at the time of the first survey. Assessment of psychomotor development was determined by Denver screening test.

Results. According to the study, the following parameters of psychomotor development of children received, namely, to hold the head lying children started at (2.40±0.08) months, sit with support — in (5.20±0.06) months, sit himself started in (6.20±0.06) months, stand with support — in (7.30±0.06) months, stand on their own — at (7.90±0.37) months, started walking at (10.10±0.72) months. Stages of language development in children surveyed were: cooing at (5.20±0.21) months, babble at (6.20±0.21) months, modulated babble — (7.90±0.16) months, pronounce syllables and words began in children of (8.40±0.09) months, sensor language appear at (7.40±0.21) months.

The peak of language development in our study falls at the age of 5–6 months, which also corresponds to the standard terms, without lag, within 90% of the norm.

Conclusions

1. Psychomotor development of children under current principles of breast-feeding tends to advance the age norm.

2. Among the surveyed children indicators of gross motor skills were within the 90% range on a scale of Denver test. This trend was observed among children born prematurely who had to make up for the appropriate stages of development.

Key words: breast-feeding, psychomotor development, child nutritionist.

Вступ

Грудне вигодовування — найкращий вид харчування дитини першого року життя [1;

3]. Однак частота його застосування на теренах міста — недостатня і становить 40–45 %. Причинами переходу на штучне вигодовування най-

частіше є відмова матері від його продовження через обмеження її індивідуального функціонування або зменшення продукції молока через нера-

ціональний режим годування [5; 6].

Нервово-психічний розвиток дітей, які знаходяться на природному вигодовуванні, може бути випереджаючим. Показано, що навіть з перших днів життя діти, які отримували грудне молоко, більш активні й емоційно, і рухоми. Важливим компонентом ранньої соціалізації є звукова сигналізація взаємного пристосування: певні типи звуків з боку дитини та з боку матері, що в подальшому сприяє формуванню особистості дитини [7; 8].

Дані анкетування молоді свідчать про недостатні знання з планування сім'ї та переваг природного вигодовування в школі, у вищих навчальних закладах немедичного профілю та засобах масової інформації. З огляду на це, проблема природного вигодовування стає досить актуальною [2; 4].

Мета — оцінити нервово-психічний розвиток дітей першого року життя в сучасних умовах впровадження нових принципів грудного вигодовування.

Матеріали та методи дослідження

Обстежено 87 дітей першого року життя. Вік дітей на момент першого обстеження коливався від 1 до 12 міс. (табл. 1). Вік кожної дитини вираховувався у тижнях шляхом віднімання дати народження від дати обстеження й у середньому становив $(24,00 \pm 1,76)$ тиж.

Критерієм включення було вигодовування грудним молоком на момент першого обстеження.

Усі діти були народжені від нормальної вагітності та нормальних пологів, переважно природним шляхом (кесаревим розтином було розроджено 4 жінки — 4,5 %). Перші пологи були у 45 (51,7 %) жінок, другі — у 30 (34,5 %), треті — у 9 (10,3 %) і четверті — у 3 (3,5 %) жінок.

Таблиця 1
Розподіл обстежених дітей за віком і статтю, абс. (%)

Вік дітей	Стать дітей		Усього
	Хлопчики	Дівчатка	
До 6 міс.	32 (61,5)	20 (38,5)	52 (59,8)
Від 6 до 12 міс.	27 (77,1)	8 (22,9)	35 (40,2)
Усього	59 (67,8)	28 (32,2)	87 (100)

Для досягнення поставленої мети усім дітям проводили оцінку психомоторного розвитку.

Оцінка психомоторного розвитку визначалася за Денверським скринінг-тестом. Шкала цього тесту дає змогу виявити відповідність параметрів психомоторного розвитку віковим нормам. Він охоплює оцінку 4 напрямів розвитку дитини — грубої моторики та статичних функцій, тонкої моторики та координації з аналізаторами, формування моторної та сенсорної мови, соціалізацію й емоційний контроль дитини.

Статистична обробка отриманих даних проведена на комп'ютері з використанням для зберігання й обробки результатів програм електронних таблиць Quatro Pro версія 6.0 (фірма "Borland") і програми статистичної обробки фірми "Statsoft" Statistica for Windows версія 5.11.

При статистичній обробці отриманих результатів, які відповідали нормальному (гаусівському) розподілу, використовувалися загальноприйняті у медицині методи варіаційної статистики. Оцінка типу розподілу проводилася з визначенням міри центральної тенденції між середньою арифметичною, модою та медіаною, а також скошеності (симетричності) та крутості (ексцесу). При обчисленні статистичних величин вираховувалися: середня арифметична вибірки (M), середньоквадратичне відхилення (SD), стандартна помилка середньої арифметичної (m).

Результати дослідження та їх обговорення

Нервова система забезпечує пристосування організму до умов навколишнього середовища, регулює життєво важливі функції внутрішніх органів і забезпечує їхню узгоджену діяльність. При характеристиці функціонального стану нервової системи в педіатрії використовуються два визначення: нервово-психічний або психомоторний розвиток. Розвиток нервової системи відбувається тим швидше, чим молодше дитина. Особливо активно нервова система розвивається протягом перших 3 міс. життя.

На розвиток нервової системи впливає повноцінне, раціональне за обсягом і складом харчування, а також характер реакцій, які виникають у дитини після народження. У цьому періоді розвитку відзначається особливо тісний взаємозв'язок процесів дозрівання нервової системи дитини й основних функцій організму, оскільки порушення в різних системах спричиняють уповільнення дозрівання нервової системи та потенціюють відхилення в нервово-психічному розвитку.

У нашому дослідженні ми оцінювали динаміку психомоторного розвитку як критерію якості харчування дитини, з одного боку, і як показника ефективності взаємодії матері з дитиною в процесі батьківського догляду за нею — з другого.

У Денверському тесті виділяють чотири основні напрями психомоторного розвитку. Найбільш доступним і показовим є вивчення грубої мотори-

ки (статичних і моторних функцій) — навичок дитини з утримання позиції у просторі. Згідно з одним із законів розвитку дітей, виділяють цефалокAUDальний вектор динаміки розвитку. Цей вектор указує напрям переважного розвитку: спочатку голівки дитини, пізніше її тулуба та насамкінець — кінцівок. Статичні функції — це фіксація й утримання певних частин тіла в потрібному напрямку у просторі як наслідок зрілості вестибулярного апарату та пропріорецепторів. Після народження вестибулярні рецептори відіграють значну роль у забезпеченні позиції голівки дитини та тіла в цілому (сидіння, стояння). Першою ознакою статички є утримання голови. Перші навички статичних рухів проявляються у дитини в 1 міс., коли вона починає робити спроби втримувати голову. У 3 міс. дитина повинна добре тримати голову у вертикальному положенні. У табл. 2 наведені загальні результати психомоторного розвитку обстежених дітей.

Друга ознака статички проявляється в 6–7 міс., коли маля починає сидіти. Третя ознака статички — дитина починає стояти в 9–10 міс. В обстежених нами дітей самостійне стояння переважно досягалося у 7 міс. Початок самостійної ходьби найчастіше встановлювався у 10-місячному віці. В усіх обстежених нами дітей показники грубої моторики були в межах 90 % інтервалу за шкалою Денверського тесту. Навіть діти, що народилися недоношеними, встигли надолужити відповідні етапи розвитку.

Розвиток іншого напрямку — мови — базується на розвитку аналізаторів і голосового апарату. Слуховий аналізатор у доношеної дитини анатомічно та функціонально сформований настільки, що вона може сприймати звукові подразнення відразу після народження. Новонароджені реагують на звуки здриганням, зміною

Таблиця 2
Розвиток статичних функцій у обстежених дітей

Вид навички	Вік дітей, міс.		
	Середня, M±m	Мінімум	Максимум
Утримує голівку лежачи	2,40±0,08	2	5
Сидить із підтримкою	5,20±0,06	5	6
Сидить самостійно	6,20±0,06	6	7
Стоїть із підтримкою	7,30±0,06	6	9
Стоїть самостійно	7,90±0,37	7	11
Ходить	10,10±0,72	9	12

Таблиця 3
Розвиток другої сигнальної системи та мови в обстежених дітей

Вид навички	Вік дітей, міс.		
	Середня, M±m	Мінімум	Максимум
Гуління	5,20±0,21	3	8
Лопотання	6,20±0,21	4	8
Модульований лепет	7,90±0,16	6	9
Склади та слова	8,40±0,09	8	9
Сенсорна мова	7,40±0,21	5	10

дихання, пульсацією тім'ячка, кліпанням очима, заплющенням їх тощо. Етапи розвитку мови в обстежених дітей наведені в табл. 3.

Пік розвитку мови в нашому дослідженні припадає на вік дітей 5–6 міс., що також відповідає стандартним термінам, без відставання, у межах 90 % норми.

На основі отриманих даних було проведено кореляційний аналіз, який показав наявність взаємозв'язків між показниками психомоторного розвитку й іншими факторами. Початок ходьби у дитини зворотно корелює з підвищеною масою тіла ($r=-0,47$; $p<0,01$). Відносно запізнення розвитку тонкої моторики вірогідно корелює з більш низькою масою тіла ($r=-0,64$; $p<0,01$), зі зниженням довжини тіла ($r=-0,52$; $p<0,01$). Подібні дані отримані при кореляції між відносним запізненням у формуванні грубої моторики та масою тіла ($r=-0,51$; $p<0,05$) та довжиною тіла ($r=-0,62$; $p<0,01$).

Таким чином, у всіх обстежених нами дітей психомотор-

ний розвиток відбувався без відставання. Показники грубої моторики дещо випереджають відповідні показники вікової норми за шкалою Денверського тесту.

Висновки

1. Психомоторний розвиток дітей в умовах сучасних принципів грудного вигодовування має тенденції до випередження вікової норми.

2. Серед обстежених дітей показники грубої моторики були в межах 90 % інтервалу за шкалою Денверського тесту. Дана тенденція спостерігалась і серед дітей, що народилися недоношеними, які встигли надолужити відповідні етапи розвитку.

3. Пік розвитку мови у дітей групи спостереження припадає на 5–6 міс., що відповідає стандартним термінам, без відставання у межах 90 % норми.

4. Відмічена залежність психомоторного розвитку від показників фізичного розвитку. Розвиток грубої та тонкої моторики корелює з показниками маси, що можна пояснити тим,

що при надлишку маси тіла дитина починає ходити та розмовляти пізніше.

Перспективи подальших розробок полягають у вивченні фізіологічних і психологічних наслідків раціональної організації взаємодії діади «мати–дитина» в процесі грудного вигодовування.

ЛИТЕРАТУРА

1. Абольян Л. В. Современные аспекты грудного вскармливания / Л. В. Абольян, С. В. Новикова // Педиатрия. Журнал им. Г. Н. Сперанского. – 2011. – Т. 90, № 1. – С. 80–83.
2. Гмошинская М. В. Оценка эффективности разработанной системы поддержки грудного вскармливания детей первого года жизни в Российской Федерации / М. В. Гмошинская // Вопросы детской диетологии. – 2009. – Т. 7, № 1. – С. 26–36.
3. Нечитайло Ю. М. Нутриціологія дитячого віку / Ю. М. Нечитайло. – Чернівці : БДМУ, 2008. – 208 с.

4. Яворская О. В. Психогигиенический подход к поддержке грудного вскармливания — основа новой организационной формы оптимизации питания детей грудного возраста / О. В. Яворская // Уральский медицинский журнал. – 2008. – № 8. – С. 56–65.

5. Bhutta Z. A. Scaling up breast-feeding in developing countries / Z. A. Bhutta, M. Labbok // Lancet. – 2011. – Vol. 378, N 9789. – P. 378–380.

6. Grieger J. A. Dietary patterns and breast-feeding in Australian children / J. A. Grieger, J. Scott, L. Cobiac // Public Health Nutr. – 2011. – N 23. – P. 1–9.

7. Tononi G. Sleep function and synaptic homeostasis / G. Tononi, C. Cirelli // Sleep Med. Rev. – 2006. – Vol. 10. – P. 49–62.

8. Walker M. P. Sleep, memory, and plasticity / M. P. Walker, R. Stickgold // Ann. Rev. Psychol. – 2006. – N 57. – P. 139–166.

REFERENCES

1. Abolyan L.V., Novikova S.V. Modern aspects of breastfeeding. *Pediatrics. Zhurnal im. G.N. Speranskogo* 2011; 90 (1): 80-83.

2. Gmshinskaya M.V. Evaluating the effectiveness of the developed system of support for breast-feeding infants in the Russian Federation. *Voprosy detskoy dietologii* 2009; 7 (1): 26-36.

3. Nechitaylo Yu.M. *Nutritsiologiya dityachogo viku* [Nutrition of pediatric age]. Chernivtsi, BSMU, 2008. 208 p.

4. Yavorskaya O.V. Psychohygienic approach to supporting breast-feeding basis for a new form of organization to optimize infant feeding. *Uralskiy meditsinskiy zhurnal* 2008; 8: 56-65.

5. Bhutta Z.A., Labbok M. Scaling up breastfeeding in developing countries. *Lancet* 2011; 378 (9789): 378-380.

6. Grieger J.A., Scott J., Cobiac L. Dietary patterns and breast-feeding in Australian children 2011; 23: 1-9.

7. Tononi G., Cirelli C. Sleep function and synaptic homeostasis. *Sleep Med. Rev.* 2006; 10: 49-62.

8. Walker M.P., Stickgold R. Sleep, memory, and plasticity. *Ann. Rev. Psychol.* 2006; 57: 139-166.

Надійшла 21.05.13

УДК 616.34-008.337-036.11-053.2-06:616-056.2

М. В. Стоян¹, В. А. Курьянинова^{1, 2}, И. Н. Захарова³, Л. Я. Климов¹,
Р. А. Атанесян¹, Е. С. Герасименко¹, Ю. А. Дмитриева³, М. Д. Дагужиева¹

ХАРАКТЕРИСТИКА ФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ДЕТЕЙ С ЦЕЛИАКИЕЙ В АКТИВНОМ ПЕРИОДЕ ЗАБОЛЕВАНИЯ

¹ ГБОУ ВПО «Ставропольский государственный медицинский университет»
Минздрава РФ, Ставрополь, Российская Федерация,

² МБУЗ Ставрополя «Городская детская клиническая больница
имени Г. К. Филиппского», Ставрополь, Российская Федерация,

³ ГБОУ ДПО «Российская медицинская академия
последипломного образования», Москва, Российская Федерация

УДК 616.34-008.337-036.11-053.2-06:616-056.2

М. В. Стоян¹, В. А. Курьянинова^{1, 2}, И. Н. Захарова³, Л. Я. Климов¹, Р. А. Атанесян¹, Е. С. Герасименко¹, Ю. А. Дмитриева³, М. Д. Дагужиева¹
ХАРАКТЕРИСТИКА ФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ДЕТЕЙ С ЦЕЛИАКИЕЙ В АКТИВНОМ ПЕРИОДЕ ЗАБОЛЕВАНИЯ

¹ ГБОУ ВПО «Ставропольский государственный медицинский университет» Минздрава РФ, Ставрополь, Российская Федерация,

² МБУЗ Ставрополя «Городская детская клиническая больница имени Г. К. Филиппского», Ставрополь, Российская Федерация,

³ ГБОУ ДПО «Российская медицинская академия последипломного образования», Москва, Российская Федерация

Синдром мальабсорбции с полинутриентной недостаточностью, характерный для манифестной целиакии, негативно отражается на темпах физического развития подавляющего большинства детей. Зачастую низкий уровень физического развития является важнейшим показателем к обследованию ребенка, в ходе которого выявляется существование «стертой» клинической картины целиакии.

Цель работы — анализ закономерностей формирования задержки роста и дефицита массы тела у детей с впервые диагностированной целиакией в зависимости от возраста и длительности латентного периода заболевания.

Анализ антропометрических показателей 207 детей в возрасте от 9 мес. до 17 лет продемонстрировал, что в течение первых двух лет заболевания наблюдается выраженное уменьшение

